РАД НАГРАЂЕН НА КОНКУРСУ

Сазнали на семинару и применили у пракси

Основни подаци

Име и презиме: Бранијета Конџуловић

Број програма: **580** у Каталогу за школску: 2011/2012.годину,

Датум почетка одржавања семинара: 7. мај 2012. године

1. **Како је садржај семинара који сте похађали подстакао промене у Вашем раду?**

Радим у средњој стручној школи и већ годинама настојим да успоставим реципроцитет између труда који улажем и постигнућа својих ученика. Низак ниво знања са којим моји ученици долазе у средњу школу, отпор према учењу (а посебно према читању) и недостатак мотивације код већине ђака, у томе ме стално осујећују. У намери да им се приближим похађала сам семинаре „Електронским учењем до креативне наставе" и „Методе, поступци и алати за лектронско оцењивање", а у настојању да ученике активно укључим у освајање знања, у складу са њиховим индивидуалним могућностима и амбицијама, уместо да их кажњавам слабим оценама због незнања, похађала сам семинар **„Нова школа – вишефронтална настава"**.

Похађајући „он лајн" семинаре открила сам погодности учења на даљину (слобода у избору оптималног времена за рад, могућност истраживања, доступност повратних информација, неограничен приступ наставним садржајима...) и овладала алатима који ми омогућавају да наставу модернизујем. Осмислила сам два блога на интернету (http://knjigoljupci.wordpress.com/ и http://knjigomnogoljupci.wikispaces.com/) и тако створила могућност да наставне садржаје из стереотипа разредно-часовне наставе унесем и у ученицима близак - виртуелни простор у којем ће моћи да их користе када то њима одговара. Удружујући вештине и знања која сам стекла на овим семинарима намеравам да наставу учиним флексибилнијом, а програмске саджаје приступачнијим. Семинар **„Нова**

школа – вишефронтална настава“потврдио је моја лична уверења да успешан наставник није онај који педантно и благовремен „реализује” (испредаје) предвиђени школски програм, већ онај чији су ученици тај програм усвојили (у оквирима индивидуалних способности и амбиција).

С обзиром на то да већ дуго примењујем правило да сваки ученик одређеног разреда мора имати исти број оцена (и показати макар минимум знања из свих важних наставних целина, без изузетка), током последњих месец дана (упоредо са похађањем семинара) имала сам прилику да делимично испробам модел вишефронталне наставе у раду са ученицима који су заостајали у свлађивању школског програма. Висок степен мотивације ученика у том периоду допринео је да мој оглед буде успешан – веома мали број ученика (само они који нису желели да поправљају своје оцене) упућен је на полагање поправног испита из српског језика и књижевности.

2. Опис примене знања/вештина стечених на семинару:

Користећи вештине којима сам овладала на семинарима о електронском учењу (израда блогова на платформама WordPress, Wikispaces, Mahara, употреба алата као што су Hot Potatoes, Articulate Quizmaker, Purpose Games, izrada testa u Moodle-u, концептуалне мапе…) применила сам и нова знања стечена на семинару **„Нова школа – вишефронтална настава“**. На свом блогу Књигољупци објавила сам упутства, литературу, наставне материјале, тестове... неопходне за обраду прве наставне теме из програма за први разред средње школе, по моделу вишефронталне наставе. Већ након објављивања добила сам прва позитивна реаговања посетилаца блога (у мају 2012. мој блог и чланке са поменутим садржајем посетило је 1567 корисника) а посебан индикатор да сам на добром трагу биле су сугестије ученика старијих разреда, којима сам предавала током претходне године, да такав модел применим и у раду са њима.

Припрема наставних материјала на овај начин захтева додатни напор, време и креативност, али за узврат очекујем веће ангажовање, а у складу са тим и постигнућа ученика. Елемент игре који је садржан у оваквом начину презентовања озбиљних садржаја (у виду квизова и едукативних игара) требало би да код ученика отклони предрасуде о књижевности као нечему што је резервисано за посебну категорију људи, а ученицима „по дефиницији“ – досадно. Могућност коришћења визуелних и звучних садржаја у наставним

материјалима и повезивања сродних информација помоћу хипертекста доприноси лакшем усвајању градива, јер наставник, добрим усмеравањем и инструкцијама, помаже ученицима да науче како се учи уместо да само репродукују садржаје презентоване на часу.

С обзиром на то да ученици данас нерадо и нередовно читају школску лектиру, у пракси је тешко ускладити наставни план са спремношћу ученика да учествују у његовој реализацији. Једини начин да тај проблем отклонимо јесте прилагођавање ученицима. Модел вишефронталне наставе омогућава да сви ученици, корак по корак, савладају целокупно градиво, макар на основном нивоу, растерећени страха од прозивања и слабих оцена, али са свешћу да су сами одговорни за своја постигнућа и са јасном представом о томе колико труда морају уложити за одговарајућу оцену.

Предност овог модела је и у томе што подстиче самосталност, самоактивност и способност самовредновања ученика, а наставнику оставља више времена да се у непосредном раду на часу посвети ученицима који захтевају његово додатно ангажовање.

3. Опишите како процењујете професионалну добит за себе и на основу чега сте то проценили?

Похађајући акредитоване семинаре из различитих области везаних за рад у образовању стичем вештине и знања која ми омогућавају да идем у корак са временом у коме живим и радим.

-Открила сам да свет информационо-комуникационих технологија (у који сам ушла као типична „дигитална придошлица“) могу да користим као моћно оруђе у раду са ученицима (којима ова област представља природно окружење). Умећа која сам стекла у овој обласи добијају потпуну сврсисходност у раду по моделу фишефронталне наставе. Наставни материјали у електронској форми, постављени на интернету, веома су прилагодљиви, лако измењиви, а могу се и штампати за ученике који немају приступ интернету.

-Открила сам и да се моје виђење квалитетног рада са ученицима (и пре похађања семинара „Нова школа – вишефронтална настава“) у великој мери поклапа са методама о којима сам учила на овом изванредном петонедељном семинару. Добила сам нове

смернице и идеје како да боље и ефикасније организујем наставу са што мање стреса и за себе и за ученике.

У пракси сам научила да ученици остварују боље резултате ако могу сами да одлучују када ће шта одговарати и на основу којих критеријума ће бити оцењени. Тиме се не умањује ауторитет наставника; стварањем услова да се ученици не осећају подређено, већ као субјекти у процесу образовања, код њих развијамо осећање одговорности за остварене резултате. На тај начин и наставник постиже свој професионални циљ.

4. Како процењујете добит за циљну групу са којом сте радили и на основу чега сте то проценили?

-У вишефронталној настави ученици имају слободу да располажу својим временом, али и обавезу да науче како да га рационално искористе.

-Уче да планирају и процењују колико труда треба да уложе ради постизања жељених резултата.

-Уче да вреднују своја постигнућа.

-Уче како се учи (што у концепту целоживотног учења, који се свакодневно промовише, представља вештину неопходну за прилагођавање и сналажење у времену брзих промена какво је данашње).

-Унапред су им познати наставни програми које треба да савладају, образовни стандарди које морају да задовоље, као и критеријуми оцењивања (поједностављено – шта и у коликом обиму треба да знају за одговарајућу оцену).

-Доступни су им наставни материјали у различитим облицима.

-Наставник има више времена да им пружи објашњења и отклони недоумице са којима се срећу у процесу учења (и у непосредној настави и посредством интернета) јер је ослобођен обавезе да држи предавања која објективно слуша тек мали број ученика.

-Ученици који нерадо уче имају могућност да градиво савладају на часу, слушајући одговарања и интерпретације својих школских другова (што за њих може представљати уштеду времена, а за наставника постигнут циљ).

-Амбициозни ученици имају могућност додатног истраживања, ако желе да проширују своје знање.

5. **Која знања/ вештине стечене на семинару нисте могли да примените у пракси? Наведите разлоге.**

Наш систем образовања утемељен је на разредно-часовној настави за коју се, на годишњем и месечном нивоу, прави план рада. Још од Јана Коменског до данас, такав начин рада је доминантан у већини земаља.

> *У време када сам се ја школовала, тај модел је, у великој мери, успешно функционисао; школску лектиру су читали и они који је нису много волели (тада није било срамота читати књиге, већ признати наставнику да си дошао неспреман на час), нису постојали „штребери“ (бубалице су били они којима је учење мало теже ишло) и није било „cool“ имати пун дневник јединица... Моји наставници нису долазили у ситуацију да им, неколико пута заредом, нико у одељењу не прочита благовремено најављени роман, па нису имали ни проблем у реализацији својих месечних планова; ауторитет наставника је био неоспоран, па се подразумевало да се ученици прилагођавају наставницима, а не обратно.*

Времена су се променила, систем вредности се променио, потребе нових генерација су другачије, али је начин рада остао исти. Такав начин рада не допушта промене какве подразумева вишефронтална настава, посебно у случају када не постоји косензус на нивоу школе да се поменути модел примењује. Зато намеравам да стечена знања модификујем у складу са условима којима у својој школи располажем и покушам да успоставим равнотежу између законских оквира у којима морам да радим и намере да наставу прилагодим потребама и могућностима ученика.

6. **Шта бисте још поделили са другима јер сматрате да је важно, а нисте навели?**

Многе наше колеге опиру се прихватању новина, одбијају да се прилагођавају ученицима и новим условима (верујући да тако бране своје достојанство) и увређени су када се од њих траже да уче и после толико година школовања и радног искуства. Подржавам концепт целоживотног учења и надахњује ме свако ново откриће и вештина којом успем да овладам. Верујем да је то једини начин да се и у свом послу и у времену у којем

живимо не осећамо осујећено због промена на које не можемо да утичемо (макар их и не одобравали).

7. **Уколико имате прилог који поткрепљује Ваш рад, можете нам га доставити уз формулар.**

У прилогу достављам **наставни материјал у PDF формату** и адресу свог блога у којем је објављен садржај обогаћен везама (линковима) према одговарајућим, илустративним и за наставну тему корисним садржајима на интернету.

НАСТАВНИ МАТЕРИЈАЛ ЗА ВФН

Вишефронтална настава, шта је то?

Концепт вишефронталне наставе везује се за име Петра Савића (1997) који је годинама настојао да уведе нови модел наставе у циљу индивидуализације наставног процеса. Он је у својим делима, критички преиспитујући питања везана за традиционалну организацију наставе и дидактичко-методичке поступке, исцрпно описао вишефронталну наставу, са бројним импликацијама које овај модел нуди, мењајући позицију ученика и наставника у њој.

Модел вишефронталне наставе базиран је на следећим начелима:

-Садржаји наставног предмета обрађују се на нов начин, и то тако што га ученици уче претежно самостално из одговарајуће литературе и уз одговарајућу помоћ наставника. Тако ученици уче да уче, да самостално разликују битно од небитног, да развијају осећај одговорности и самодисциплине, да успостављају узрочно-последичну везу између својих амбиција и рада.
-Ученици имају обавезу да одговарају све што је предвиђено наставним програмом за одређени наставни предмет у одређеном разреду.
-Ученици неће бити прозивани, него ће се сами јављати да, корак по корак, део по део градива, одговарају.
-Сами ће давати предлог оцене за коју су се спремили и коју желе да добију, а својим одговором ће „бранити“ предложену оцену. Тако ће научити да процењују и вреднују своја постигнућа.

-Кад усвоје целокупно градиво предвиђено за одређени предмет, за њих је завршена и школска година (што се тог наставног предмета тиче), (*Савић-Гутеша, 2001*), па преостало време могу усмерити у друге активности и савлађивање градива осталих предмета.

ЗА ПОЧЕТАК

Пред вама је програм који ћемо проучавати користећи уџбенике, штампане наставне материјале, садржаје web страница на интернету, аудио и видео материјале, књижевна дела наведених аутора, и друге изворе информација.
Имате прилику да, у договору са наставником, усмеравате свој рад према постигнућима која желите да остварите. Припремите се да преузмете главну улогу у свом образовању.

Препоручени уџбеници:
-***Књижевност и српски језик****: приручник за ученике првог разреда гимназије и средњих стручних школа / Петар Пијановић, Завод за уџбенике и наставна средства – Београд,2007.*
-***Књижевност и српски језик****: приручник за ученике првог разреда гимназије и средњих стручних школа / Часлав Ђорђевић, Предраг Лучић : Д. Ђорђевић:Венцловић – Нови Сад, 2008.*
-***Читанка*** *са књижевнотеоријским појмовима / Љиљана Николић, Босиљка Милић: Завод за уџбенике и наставна средства – Београд, 2007.*
-***Књижевност****: за први разред средњих школа / [приредио]Душко Бабић – Београд: издање Д. Бабића (Нови Сад:Будућност) , 2006.*
-***Језик и језичка култура****: уџбеник граматике за први разред средње школе / Љиљана Николић, Живојин Станојчић, Душка Кликовац: Српска школска књига, Београд 2004.*
-***Лектира за ученике средњих школа****/ Љ.Николић, Б.Милић: Ваша књига, Београд, 2007.*

Препоручујем да у свом раду и истраживању користите садржаје сајтова који су наведени у листи линкова нашег блога **Књигољупци: http://knjigoljupci.wordpress.com/** (***Сајтови о књижевности***), али сте слободни да и сами истражујете. У вики радионици **Књигомногољупци: http://knjigomnogoljupci.wikispaces.com/1.O+nama** имаћете прилику да и сами постављате своје истраживачке радове у електронској форми.

Настава ***српског језика и књижевности***
за први разред средње школе *обухвата*
*једанаест наставних целина из области
проучавања књижевности,
*четири наставне целине из језика
*правопис српског језика и
*културу усменог и писменог изражавања.

*Важећи Наставни пплан и програм објављен је у „Службеном гласнику РС – Просветном гласнику“ бр. 5/90, а потом је коригован више пута без битних измена.

Предметни наставник Бранијета Конјуловић

НАСТАВНИ ПРОГРАМ СРПСКОГ ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ ЗА ПРВИ РАЗРЕД

Целокупни садржај градива првог разреда груписан је у наставне целине или теме. У сарадњи са наставником направићеш свој план на основу којег ћеш учити једну по једну тему, или лекцију обухваћену темом, а онда одговарати научено градиво, када процениш да си задовољан/задовољна својим знањем. У зависности од врсте градива одговараћеш усмено или писмено (тестови, писмене вежбе, писање есеја о задатој теми). Лекције у целини, или садржаји у њима, биће обележени црвеним звездицама (*****) које означавају тежину градива. Важно је да знаш да СВАКУ НАСТАВНУ ЦЕЛИНУ МОРАШ САВЛАДАТИ БАР НА ОСНОВНОМ НИВОУ. Мораш водити рачуна и о томе да не допустиш да ти се градиво нагомилава, када знаш да је много лакше да савлађујеш део по део. Од твојих амбиција и уложеног труда зависи каква ће бити твоја постигнућа. Знање је непроцењиво, зато не постављај себи границе!

Прва наставна целина
ПРИСТУП УМЕТНИЧКОМ ДЕЛУ (**)
У овој наставној целини говори се о уметности, уметничком делу, уметнику. Пример који треба да проучиш је песма ***Септембар***, Стевана Раичкавића.

Друга наставна целина
ПИРОДА И СМИСАО **КЊИЖЕВНОСТИ (****)**
Проучавајући ову тему треба да одговориш на питања шта је то књижевност, чиме се она одликује, у каквом је односу са животом и другим уметностима и које научне дисциплине се њоме баве. Да боље разумеш ову целину помоћои ће ти текст Ива Андрића: ***О причи и причању*** *и* анализа песме Добрише Цесарића: ***Слап*** *(у Читанци).*

Трећа наставна целина
ПРОУЧАВАЊЕ КЊИЖЕВНОГ ДЕЛА (*****)
Књижевност као уметност сагледаћеш и са становишта наука које је проучавају. У оквиру интерпретација књижевних дела треба да уочиш разлику између књижевних родова и врста и да запазиш специфичности сваке од њих. Текстови за проучавање: Лирика – структура лирског дела: ***Сунце се дјевојком жени***. Епика — структура епеког дела: ***Банавић Страхиња***. Драма - драмска структура: Софокле: ***Антигона.***

Четврта наставна целина
ИСТРАЖИВАЊЕ КЊИЖЕВНОГ ДЕЛА (***)

Техника истраживања књижевног дела: У овој наставној целини научићеш како се чита, како се истражује и како се долази до информација о темама које желимо да проучавамо.У Читанци су текстови које треба да прочиташ и припремиш се иза њихову интерпретацију: ***Хасанагиница, Дјевојка бржа од коња, Златна јабука и девет пауница.***

Пета наставна целина
СТРУКТУРА ПРОЗНОГ КЊИЖЕВНОГ ДЕЛА (****)
Научићеш да препознаш структурне елементе у уметничкој приповеци: грађа, тема и мотиви, фабула и сиже, лик (јунак), идеја, начини уметничког казивања и наратор у делу, композиција .
Дела за читање: Антон Павлович Чеков: ***Туга,*** Лаза Лазаревић: ***Први пут с оцем на јутрење*** .

Шеста наставна целина
КЊИЖЕВНОСТ СТАРОГ ВЕКА (****)
Предмет проучавања у овој целини су сумерско-вавилонска књижевност, хебрејска књижевност, хеленска књижевност. На примеру ***Епа о Гилгамешу*** и Хомерове ***Илијаде*** научићеш шта је то еп / епопеја, а читајући одломке из Читанке сазнаћеш нешто о најчитанијој књизи свих времена – Б***иблији - Светом писму***. На интернету и у уџбеницима упознај се а значајем и садржајем ових дела, а за интерпретацију припреми одломке из Читанке.

Седма наставна целина
СРЕДЊОВЕКОВНА КЊИЖЕВНОСТ (***)

Треба да знаш најважније ћиљенице о почецима и развоју словенске и српске писмености, одликама књижевности овог времена и књижевним врстама у српској средњовековној књижевности.
Текстови за проучавање: Црноризац Храбар: ***Слово о писменима,*** Сава Немањић: ***Житије св. Симеона***, Стефан Лазаревић: ***Слово љубве,*** Јефимија: ***Похвала кнезу Лазару.***

Осма наставна целина
НАРОДНА (УСМЕНА) КЊИЖЕВНОСТ (***)
Све ово ти је већ познато из основне школе, па ћеш само обновити своје знање. Подсети се које врсте постоје у епској и лирској народној поезији. Како су класификоване народне епске песме и народна проза? Читајући песме потруди се да препознаш следеће појмове: десетерац , цезура , градација, контраст, епитет, анафора, архаизми.
Прочитај песме***: Српска дјевојка***, ***Стојан и Љиљана, Кнежева вечера, Марко пије уз рамазан вино, Ропство Јанковић Стојана, Диоба Јакшића, Бој на Мишару.***

Девета наставна целина
ХУМАНИЗАМ И РЕНЕСАНСА (*****)

Предмет изучавања: појам, појава и одлике ренесансне књижевности; значај ренесансе за развој европске културе; књижевне врсте: сонет, уметнички еп, приповетка, пародијски роман, драма.
Дела за проучавање: Франческо Петрарка: ***Канцонијер*** *(изабрани сонети, Читанка,);* Данте Алигијери: ***Божанствена комедија*** (одломак из Читанке); Ћовани Бокачо: ***Декамерон*** : ***Федерико и мона Ђована***; Мигел де Сервантес : ***Дон Кихот;*** Виљем Шекспир: ***Ромео и Јулија.***
Ренесанса се није могла развијати у Србији (пронађи одговор зашто), али зато јесте у Дубровнику.
Прочитај примере петраркистичке поезије дубровачких песника: Шишко Менчетић: ***Први поглед,***

Џоре Држић: ***Горчије жалости јесу ли рди кому?***, Марин Држић: ***Новела од Станца*** и ***Дундо Мароје*** (драме).

Десета наставна целина
БАРОКНА КЊИЖЕВНОСТ и КЛАСИЦИЗАМ (**)
Прочитај у уџбенуку чиме се одликују ове две књижевне формације.
Текстови за читање: Иван (Џиво) Гундулић: ***Осман*** - *еп* (одломак из Читанке); Молијер: ***Тврдица*** – комедија (прочитај дело у целини).

Једанаеста наставна целина
ЛЕКТИРА ИЗ САВРЕМЕНЕ КЊИЖЕВНОСТИ (*****)
Прочитај следећа дела и припреми се за њихову интерпретацију. Користи поговоре, предговоре и текстове из уџбеника.
Данило Киш: ***Рани јади***
Љубомир Симовић: ***Хлеб и со***
Душан Радовић: (***Избор песама***)
Мирослав Антић: (***Избор песама***)

СРПСКИ ЈЕЗИК

Данаеста наставна целина
I. ОПШТИ ПОЈМОВИ О ЈЕЗИКУ **

Тринаеста наставна целина
II. КЊИЖЕВНИ ЈЕЗИК ***

У уџбеницима ћеш пронаћи добре текстове о историји и развоју српског књижевног језика.

Четрнаеста наставна целина
III. ЈЕЗИЧКИ СИСТЕМ И НАУКЕ КОЈЕ СЕ ЊИМЕ БАВЕ *****

Петнаеста наставна целина
IV. ФОНЕТИКА (СА ФОНОЛОГИЈОМ И МОРФОФОНОЛОГИЈОМ) ****

О гласовима и гласовним променама учили сте у основној школи. Проверавећеш и утврђиваћеш своје знање решавајући тестове из ове области.

Континуирано:

ПРАВОПИС *

Ако грешиш у правопису значи да ниси довољно писмен и да се мораш тиме позабавити. Од наставника ћеш добијати правописне вежбе за исправљање грешака и утврђивање правилног писања.

КУЛТУРА ИЗРАЖАВАЊА *

Ова област подразумева различите облике писменог и усменог изражавања (писмене задатке, есеје о различитим темама, писмене вежбе, говорне вежбе, говорење напамет научене поезије).

Прва наставна целина

ПРИСТУП УМЕТНИЧКОМ ДЕЛУ

Прва лекција

О УМЕТНОСТИ

Пред тобом је текст обогаћен ликовним илустрацијама и линковима према веб (web) страницама на интернету, на којима можеш прочитати нешто више о почецима и развоју уметничког стваралаштва. Постоје многе књиге о уметности (на пример Јансонова Историја уметности*) и многи занимљиви сајтови које можеш истраживати ако желиш. У обради лекција које су пред тобом можеш користити и уџбенике који су наведени уз наставни програм за први разред.*

Откад постоји човек, постоји и уметност. Већ су први људи, шарајући штапићем по пепелу, песку или прашини, открили линију и уочили да од покрета њихове руке зависи каква ће она бити. Мајке су својим гласом умиривале децу и тако открилe чаробна својства мелодије коју су стварале. У потреби да једни другима пренесу осећања служили су се првим плесним покретима. И тако су редом освајали нова и нова изражајна средства неопходна да изразе своје духовне садржаје и задовоље своју потребу за лепотом. Стварали су нове звукове откривајући прве инструменте, откривајући облике успостављали су прву геометрију кућног простора и огњишта (не знајући да су то зачеци архитектуре), а првим језичким конструкцијама изражавали су своје мисли, стварајући тако језик и наравно – прву књижевност. Првобитна, примитивна уметност (*линк, палеолит*) тежи подражавању стварности, на начин како то и данас чине деца. Прво се цртају силуете животиња, па тек доцније људи и биљке. Тежи се симетрији, а слике се украшавају шарама и изукрштаним линијама.

На самом почетку свога настајања, уметност је имала обредно и религиозно обележје (плес, песма, маске, обликовани предмети).

Почеци уметности (*линк, неолит*) су везани за рад и свакодневну делатност човека (лов, обрада земље, сточарство, израда употребних предмета). Ти први стваралачки импулси су у прастаром времену и о њима сведоче откривени први цртежи у пећинама на простору Француске (линк) и Шпаније (линк) и први извајани облици, тек назначени у камену, као што су облуци Лепенског Вира (линк) . Или пак као што су камене конструкције на Малти, у Бретањи, односно загонетне фигурине на Ускршњем острву.

Свако време у историјском развоју човечанства имало је своје схватање уметности као манифестације духа. У античко време и доба ренесансе уметност је схватана као опонашање предмета, облика, стварности уопште (*mimesis/мимезис – опонашање*). Тежило се томе да једно дело буде дато као одраз лика у огледалу.

Данас се сматра да се стварност у уметности преображава у складу са потребама људског духа. Човек, на неки начин, поново ствара већ постојећи свет, у жељи да изрази свој доживљај, стања, размишљања, да задовољи свој стваралачки порив. Зато је уметност израз објективног али и субјективног, много више субјективног доживљаја света. Стваралац уметничког дела није роб стварности, па не жели да је дословно следи, него је превазилази својом маштом, својим даром да ту стварност гледа другачијим очима и да, сходно томе, његов доживљај стварности која га окружује - у делу које ствара - буде сасвим преображена, надограђена визија ствараоца. Како се мења човек кроз историју, тако се мања и уметност.

Уметност се најчешће дефинише као људска духовна делатност или вештина духа којом човек изражава своје најдубље мисли и осећања и ствара један нов свет - свет уметничког дела.

ВРСТЕ УМЕТНОСТИ

Да би могао да створи (обликује) нови, уметнички свет, човек се служи разним средствима: речима, бојама, тоновима, покретима и разним материјалима. Тако су настала књижевна дела, песме, разне игре, слике, скулптуре, прелепе грађевине, филмови. А све то говори да постоје и разне врсте уметности.

Има онолико врста уметности колико и средстава уметничког изражавања. Неко од уметника свој сложени доживљај света даје у сликама које остварује речима или бојама, други се изражава тоновима, трећи покретима, четврти гестовима, мимиком, итд.

У зависности од тога која средства уметничког изражавања користи, разликујемо осам врста уметности:

1. Архитектура (*линк*) (изражајно средство грађевински материјал, простор).

2. <u>Вајарство</u> (*линк*) (камен, глина, дрво, бронза).

3. <u>Сликарство</u> (*линк*) (боја, линија, простор).

4. <u>Музика</u> (*линк*) (звуци, тонови, ритам).

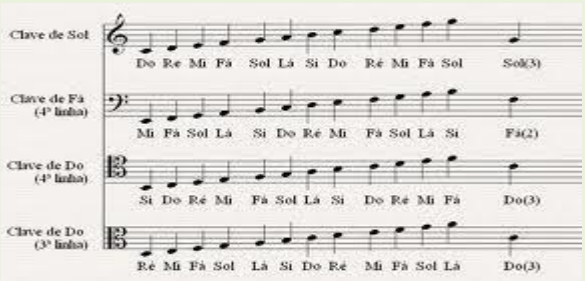

5. <u>Књижевност</u> (*линк*) (мисао/реч).

6. Плес / игра(*линк*) (покрет тела).

7. Глума (*линк*) (мимика, реч, покрет).

8. Филм (*линк*) (покретне слике, реч, глума, музика, архитектура).

У зависности од тога да ли се остварују у временском току или простору, све уметности се деле на просторне и временске уметности. У просторне уметности спадају: архитектура, сликарство и вајарство, за које се каже да су ликовне уметности; у временске уметности пак убрајају се музика и књижевност. А има и уметности које се остварују и у простору и у временском току: балет, глума, позоришна уметност и филм.

Општа наука која се бави уметношћу, изучава њену природу, међу собне зависности и законитости уметничког стварања зове се естетика.

ИСТРАЖИВАЧКИ ЗАДАЦИ:

*Покушај да успоставиш комуникацију са једном уметничком сликом. Предлажем ти да на интернету потражиш слике европских импресиониста (*линк*) као што су Клод Моне, Едуар Мане, Камиј Писаро, Алфред Сисле, Едгар Дега, Огист Реноар.Пажљиво посматрај слику која ти се највише допала и припреми се да објасниш свој уметнички доживљај.

*Којим је ликовним средствима остварен садржај слике?

*Шта тој слици даје поетичност и сугестивност?

*Које боје доминирају и какав утисак код тебе изазивају?

* Ако је изабрана слика пејзаж, каква размишљања и асоцијације у теби побуђује?

* Ако слика садржи људске фигуре, посматрај како су осветљене, какво је њихово окружење, какву поруку шаље њихово држање. Има ли у томе неке универзалне истине о људима?

*Буди ли та слика асоцијације и на неке друге уметности? Које?

*Забележи неке мисли које ти се намећу при посматрању изабраног уметничког дела и припреми се да говориш о томе.

*Једно уметничко дело често може да буде инспирација за настанак другог уметничког дела.

(*На пример:Едгар Дега је сликар чија велика инспирација је био балет.*)

*Знаш ли неко књижевно дело инспирисано, на пример, лепотом моста или фреске?

*Проучи појмове које дефинише теорија књижевности: уметност, уметничко дело, уметннк (стваралац), прималац (читалац, слушалац, гледалац). Поменути појмови детаљније су објашњени у Речнику књижевнотеоријских појмова (на крају Читанке).

<u>Друга лекција</u>

УМЕТНИК (СТВАРАЛАЦ) - **УМЕТНИЧКО ДЕЛО** - **ПРИМАЛАЦ** (ЧИТАЛАЦ)

У овој лекцији имаш задатак да дефинишеш појмове *уметност, уметник/стваралац, уметничко дело*, и да откријеш њихову узајамну везу. На примеру једне кратке лирске песме открићеш у каквом су односу песник и његово дело. Будући да уметност нема смисла, ако не постоји публика која у њој проналази смисао и лепоту (читаоци, гледаоци, слушаоци), треба да пронађеш поруку коју је песник посредством свог дела упутио нама.

За почетак, покушај да <u>самостално</u> одговориш на следећа питања:

-Шта је то уметност?
-Ко је уметник?
-Шта је то уметничко дело?
-Шта је то надахнуће?

Забележи у својој свесци што више одговора на ова питања пре него што наставиш са читањем текста. Тако ћеш проверити и потврдити колико заправо знаш о овој теми.

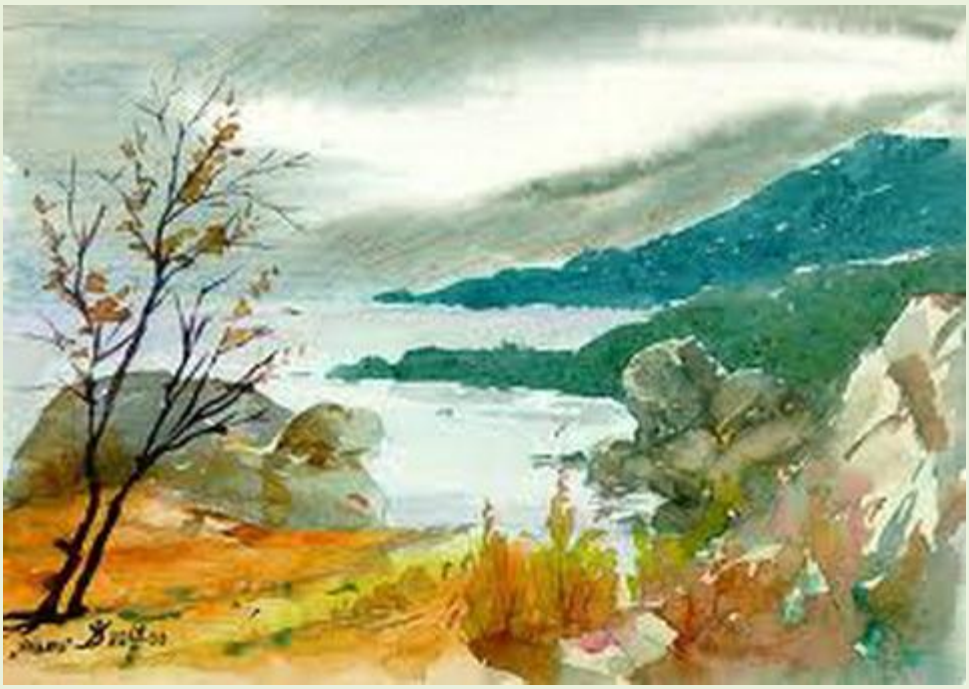

Објашњења:

Уметност: *Уметност је духовна творевина и духовна потреба човека. Она постоји захваљујући нарочитом људском дару за стварање, а настаје у тренуцима надахнућа (инспирације).*

Уметник: *Уметник је креативно биће са нарочито развијеним чулима, маштом, радозналшћу, вештином и поривом (нагоном) да ствара оригинална дела која имају естетску и духовну вредност.*

Уметничко дело: *Уметничко дело је производ људског духа, непоновљива торевина која настаје у тренутку уметничког надахнућа.*

Надахнуће: *Надахнуће или инспирација (лат: inspiratio) представља фазу у току стваралачког процеса, када је стваралац (уменик или научник) у стању посебног емоционалног узбуђења, када види, опажа и разуме јасније и чистије него обично. Тада, идеје или решења проблема који су деловали нејасно или нерешиво долазе изненада. У стањима надахнућа настају највреднија уметничка или научна дела. Ово стање назива се још и увиђање или илуминација.*

Детаљније о овој теми можеш прочитати у једном од наведених уџбеника (*Књижевност и српски језик: приручник за ученике првог разреда гимназије и средњих стручних школа / Часлав Ђорђевић, Предраг Лучић* или *Књижевност и српски језик: приручник за ученике првог разреда гимназије и средњих стручних школа / Петар Пијановић)*

Читајући текст обрати пажњу на следећа питања:

-Шта је то што уметник уноси у своје дело стварајући га?
-Како уметник размишља и на који начин посматра стварност каоја нас окружује?
-Да ли је приказ стварности у уметничком делу у потпуности објективан?
-Шта је све потребно уложити да би настало једно истински вредно, непоновљиво и трајно уметничко дело?

-Којим примерима из живота уметника можеш да поткрепиш своје тврдње (у одговору на претходно питање)?
- Шта је предмет уметности, односно шта је то што интересује уметника?
-Да ли се сви уметници о истим темама изражавају на исти начин? Зашто?
-Ако приметимо да уметничка дела не служе задовољавању основних људских потреба везаних за опстанак, **каква је онда сврха уметности у људском животу**?
-Коме је уметност намењена? (Ко су примаоци уметности?)
-Шта уметничко дело изазива у нама?
-Да ли сви људи исто дело доживљавају на исти начин? Зашто?
-Шта је то уметнички доживљај?
-Опиши један свој уметнички доживљај.

<u>Рад на тексту</u>

-Пажљиво прочитај песму „**Септембар**“, Стевана Раичковића и размисли о чему песник у њој говори.
-Упореди своја очекивања (на која те је упутио наслов песме) са њеним садржајем. Уместо описа ране јесени, пред нама је необичан дијалог. Да ли нам песник преноси оно што види или оно што мисли и осећа?
-Како се називају песме испуњене размишљањима песника о разним темама?*[1]
-Ако песник не говори о јесени, зашто је песми дао такав наслов? Шта у људском животу симболизује јесен?*[2]
-Потруди се да откријеш зашто се песник обраћа песми, на који начин то чини, и закључиш какав став и осећања тиме изражава.
-Каква је улога перфекта и презента у његовом питању? *[3]
-У каквом су односу песник и песма? Ко од кога у том односу зависи?*[4]
-О чему размишља уметник описујући призор јабланова који се злате у прозрачној магли? Да ли су такви тренуци свакодневни и поновљиви? Које емоције су уткане у ту слику? Каквим тоном се обраћа уметник свом делу, говорећи о тим драгоценим тренуцима који су му промакли?*[5]
-Коме се све песник обраћа овом песмом?*[6]

СЕПТЕМБАР

Станимо мало, песмо.
Јесмо ли живели, јесмо?
Ти си најлепше сате
- Јаблани кад се злате
У лакој магли, пени -
Однела тужно мени.

Ако ти је потребна помоћ у разумевању песме, прочитај неку од интерпретација у уџбеницима или се обрати наставнику.

-Размисли како то „живи“ једно уметничко дело. У коме оно постоји и траје као вредност?
-Како разумеш стваралачку посвећеност. Шта она одузима, а чиме узвраћа уметнику?
-Шта све може бити инспирација једном ствараоцу?

<u>Шта су неки уметници рекли о стваралачкој посвећености:</u>

Васко Попа о песничком стварању:
Најмањи део времена потрошим над хартијом. А о оним другим страшним количинама времена жртвованим поезији боље и да не Говоримо.
Гистав Флобер (француски писац):
А када дању прочитам оно што ноћу напишем, често прецртам све и почињем изнова. Будућност ми показује само један нео- дрећени низ преиртавања - прилично невесела перспектива...
Балзак (француски романсијер):
Човек може да цркне од тешких напора у уметсности, науци и књижевности(...). Рад, увек рад; ужарене ноћи за ужареним ноћима, дани размишљања за данима размишљања, од остварења до замисли, од замисли до остварења...

Објашњења:

[1] Мисаона или рефлексивна лирика.

[2] Наслов указује на крај зрелог животног доба, на почетак старости, када се преиспитује смисао живота, успеси и неуспеси, начин на који је човек остварио или изневерио своја маштања из младости.

[3] Иза уметника и дела којем је посветио цео живот, дуг је пут. Време је за предах и преиспитивање. Занет стварањем, песник није био свестан пролазности. Сваки тренутак прошлости посветио је свом делу, овај тренутак жели за себе.

[4] Личним обраћањем песми сугерише се узајамност постојања уметничког дела и уметника; између њих постоји судбинска повезаност – једно без другог не постоји; дело се персонификује и као творевина која има свој аутономни живот (од трена када је створено свако уметничко дело заиста наставља да „живи“ свој нови живот док год постоје људи који у њему проналазе смисао и лепоту);

[5] Језиком као изражајним средством остварен је визуелни доживљај: етерична слика јабланова говори нам о неухватљивости и непоновљивој лепоти тренутка. Живот се дешава само сада. Иза тога остаје сећање. Уметник често остави по стани обичне драгоцене ствари које испуњавају свакодневицу нас обичних људи. Отуда потиче скривени прекор у његовим речима.

[6] Песма има испеведни тон. Обраћајући се песми, песник се исповеда читаоцима.

Тест за проверу знања о наставној теми **Приступ уметничком делу**

Пред тобом су питања обележена звездицама. Провери за коју оцену знаш. Ако одговориш на сва питања са две звездице, заслужио си двојку. За сваку вишу оцену мораш знати, осим питања са две звездице, још и одговор на питања са три, четири или пет звездица. Потруди се, без варања, да даш тачан одговор на што више питања. Резултат који постигнеш имаћеш прилику да потврдиш на часу.

1. Шта је то уметност? **
2. Ко је уметник? **
3. Шта је то уметничко дело? **
4. Које врсте уметности постоје? **

5. Наведи бар три назива светски познатих локалитета на којима су пронађени трагови прве примитивне уметности. **
6. За које области живота су везани почеци уметничког стварања? ***
7. Наведи по један пример (познато уметничко дело) за сваку врсту уметности. ***
8. На који начин се првобитна, примитивна уметност односила према стварности? ***
9. Шта симболизује јесен у песми „Септембар“? **
10. Којој лиској врсти припада песма „Септембар“, Стевана Раичковића? ****
11. О чему нам заправо говори песник у песми „Септембар“? *****
12. Шта је то надахнуће? ****
13. Шта је то уметнички доживљај? ****
14. Да ли је приказ стварности у уметничком делу у потпуности објективан? *****
15. Ако приметимо да уметничка дела не служе задовољавању основних људских потреба везаних за опстанак, каква је онда сврха уметности у људском животу? *****